

Izbeglička kriza iz ženske perspektive

Pisma žena izbeglica i zapažanja žena koja su pomagale žene izbeglice u Srbiji

<i>Uvod</i>	3
<i>„Šta vas čini tužnim?“</i>	4
<i>„Avganistan nije zemlja za žene“</i>	6
<i>„Opasno je, teško i zastrašujuće“</i>	8
<i>„Previše vas je – ne možete dalje“</i>	9
<i>„Gledao sam kako moje prijatelje stavljaju na teške muke i ubijaju“</i>	10
<i>„Morate biti jake“</i>	11
<i>„Ne dozvolite sebi da postanete umorne, ili izgubite nadu“</i>	12
<i>Kako adaptirati postojeći sistem na novonastale potrebe?</i>	13

Uvod

“Napustila sam svoju povređenu državu da bih se srela sa svojim mužem koji je otišao da spasi sebe od rata i ubijen je. Otišla sam sa decom, ali videla sam ono najteže u svetu. Prešla sam to gladno more, koje je žedno za telima dece i žena iz Sirije, da bih stigla u oblast u kojoj vlada glad, i u drugu državu u kojoj vreba smrt. Živela sam napolju, gde je hladno, i gde nema ničeg čime bih mogla da utoplím svoju decu. Čekali smo više od tri meseca da otvore granice, da stignemo u tu zemlju u kojoj nema nikakvih uslova za život,”

– napisala je u svom otvorenom pismu Amira iz Sirije koja je na put krenula sa šestoro dece, od kojih najmlađa, trogodišnja Iman još uvek ima komadiće šrapnela u nozi.

Ukupno **74 žene izbeglice** putem aktivnosti **“Otvorena pisma”** koje je organizovala NVO Atina, a podržali UN WOMAN i Oxfam Italy, prenelo je **priču o životnim iskustvima** u zemljama porekla, položaju žena, njihovim pravima, poteškoćama i rizicima sa kojima su se susrele tokom svog putovanja ka Evropi.

Ova aktivnost bila je jedna od mnogih usmerena ka ženama i tražiteljicama azila koje je NVO Atina sprovodila od momenta zatvaranja granica, kada su hiljade žena ostale u tranzitno-prihvratnim centrima, centrima za azil i neposrednoj blizini graničnih prelaza, u cilju osnaživanja i pružanja pomoći onima koje su u izbegličkoj populaciji prepoznate kao najranjivije i bile izložene najvećim rizicima.

Uključeni u direktan rad i pružanje pomoći, učili smo mnogo o njihovoj kulturi, običajima, tradiciji, podneblju iz kog dolaze, položaju žena, njihovim pravima, rodnim ulogama, dnevnim životnim rutinama, patnji, bolu, mukotrpnosti svakodnevnici i poteškoćama sa kojima su se susretale u zemlji porekla i tokom putovanja.

Iskustva u radu na pojedinačnim slučajevima ukazala su nam da žene izbeglice bivaju izložene povećanom riziku zbog neadekvatnih humanitarnih i političkih odgovora koji zahtevaju hitnu i sveobuhvatnu reformu. Nedostatak osnovnih usluga, jasnih informacija, manjak senzibilisanih i obučanih pružalaca pomoći u vanrednim situacijama, manjak rodne osetljivosti, rizici od krijumčarenja i eksploatacije samo su neki od izazova sa kojima su se žene izbeglice susrele u zemljama tranzita.

I učeći o tome shvatili smo koliko je važno da razumemo to kroz šta one prolaze, kako bismo im pomogle da se osećaju slobodno i rastrećeno.

„Šta vas čini tužnim?“

U kutiji „Otvorenih pisama“ našlo se i jedno pisano na engleskom jeziku, pismo jedne od tražiteljki azila u Srbiji, koja je sama krenula na put, bežeći od rodno zasnovanog nasilja i pretnji smrću utemeljenih u tradicionalnim i kulturološkim vrednostima. Svesna rizika kojima se izložila odlukom da na put krene sama, prenosi nam u svom pismu:

„Zdravo dragi prijatelji,

Sunce sija, vreme je lepo... To je lepo. Bar vam ne pogoršava raspoloženje, samo čini da se osećate bar malo bolje. Ali šta vas čini tužnim? Nesrećnim? Da, nećete odgovoriti na moje pitanja, a neću ni ja, zato što ste navikli da ćutite i krijete svoje brige od drugih. Ko su ti DRUGI? To su oni koji su oko vas. ONI žive u skladu sa normama grupe, ONI su oni koji imaju zajedničke tačke gledišta, zasnovanim na kulturi, porodičnim pravilima i tako dalje. I šta ćete vi uraditi ako je vaše razmišljanje različito od NJIHOVOG? Jedina stvar koju treba da uradite je da ćutite jer ONI vas neće razumeti.

Kome ćete pobeći?

Ko će vam pomoći?

Kome je stalo da vam pomogne?

Usput, ko si ti da ti oni pomognu?

Ko će ti pomoći? Policija? Ili otići u policiju... Ispričati im vašu priču. Zapišaće vaše brige, probleme... Samo papir. Da li će vam papir pomoći? Ne... Ko će se brinuti za vas? Niko... Pa, da li ćete i dalje ćutati ili će vas vaši zaključci vratiti na početak ovog pisma: „Navikli ste da ćutite i krijete vaše brige od drugih“ (članovi porodice, rođaci, prijatelji)

Da li ste dovoljno hrabri da napravite korak? Hajde da vidimo.

Napravite pokret. Samo korak...

Donesite odluku. Nastavite dalje.

Problem je globalni.

A vi ste samo sami sa svojim mislima. Bez prijatelja sa kojim biste to podelili.

Bez ramena za plakanje“.

Trebalo nam je I shvatimo i razumemo da žene o kojima smo brinule dolaze iz kolektivističkih društava, nasuprot individualističkim, i da je interes grupe daleko iznad interesa pojedinke.

Naša iskustva terenskih radnika pokazala su da žene u ovoj krizi nisu raspolagale neophodnim informacijama i da im one nisu bile dostupne, koliko god se terenski radnici trudili da tako bude. Muškarci su preuzimali ulogu vođa, oni su pitali i oni su se pitali. U takvom patrijarhalnom ustrojstvu žene nisu imale šansu da donesu ni najmanju odluku čime su stavljane u još podređeniji položaj. Tome svedoči izjava jedne od terenskih radnica NVO Atina koje je opisivala kako su jednom prilikom pokušavali da pomognu jednoj avganistanki, dok je njen muž sve vreme umesto nje odgovorao na pitanja, pojašanjavajući pomagačima šta ženi treba ili ne, pritom uopšte ne pitajući nju samu, već pretpostavljajući unapred odgovore.

„Avganistan nije zemlja za žene“

Žene iz Avganistana koje smo srele u Centru za azil u Krnjači delile su sa nama iskustva življenja u Avganistanu, nenaklonjenosti sistema ženama, čak i isključivanju iz istog, svoju strepnju i brigu u iščekivanju spajanja porodica, brinući se za budućnost svojih porodica, a prvenstveno dece „za koju smo spremne do smrti da se borimo kako ne bi imala isto detinjstvo i život kao mi“.

Jedna od njih piše svoju priču upravo ovako:

„Ja sam izbeglica. Samo jedna od mnogih koje dolaze iz Avganistana. Imam 27 godina, udata sam, imam troje dece, dvoje od njih nisam videla dve nedelje, tek pre tri dana saznala sam da su dobro i da su na sigurnom. Odrasla sam u Iranu, tamo sam provela svoje detinjstvo. Život u Iranu je isto težak. Udala sam se sa 14 godina.

Pre nekoliko meseci iz Irana smo deportovani u Avganistan, to je bio najteži trenutak u životu moje porodice. Tamo nismo imali rođake, niti poznanike, svi naši prijatelji ostali su u Iranu. U Avganistanu su nas dočekale bombe, patnja, korupcija, nesloboda, strah da li ćemo preživeti do sutra. Moja deca nisu mogla da idu u školu, i da su otišla ne znam da li bi se živa vratila kući. Strah za život pokrenuo nas je ka Evropi. Preko Pakistana i Irana došli smo do Turske. Zajedno sa mužem, decom i još dve porodice ostali smo u Istanbulu dve nedelje. Morali smo da odmorimo pre nego krenemo dalje. Iz Turske smo stigli u Bugarsku gde smo danima gladovali, bili bez vode, mokri i premoreni koračali šumama. Platili smo da nas prevezu u Srbiju i tada su nas razdvojili i rekli da žene moraju u jedan auto, muškarci u drugi. Nas tri smo stigle u Srbiju sa decom. Nismo spavale noćima, molile smo se samo da su živi i da nam se jave. Teško nam je jer naša najmlađa deca nisu sa nama. Oni imaju po dve godine. Moj muž mi se javio pre tri dana, rekao mi je da su svi dobro i da su u Bugarskoj, u kampu u Sofiji. UNHCR će nam pomoći da se spojimo. Sada smo ove i čekamo. Ne znamo koliko.

Mi nismo svojom voljom napustili Avganistan, bili smo primorani da to uradimo. Težak život i uslovi su nas na to naterali. Tamo bismo ostali da je sigurno za nas i za našu decu. Tamo je rat već 30 godina, tamo ne možete slobodno šetati ulicom. Devojkama je zabranjeno da idu u školu, ne brane im roditelji, već Talibani. Ako ih vide na ulici kako se kreću ka školi ili iz nje ubiće ih. Tamo se ne živi siguran život. Mi ne želimo takav život za svoju decu. Ne želimo da oni žive kako smo mi živeli, jer to nisu zaslužili.“

Vremenom smo uočavale razlike između žena u izbegištvu koje dolaze iz različitih država, pa smo tako shvatile da žene avganistanke imaju izuzetno povišen prag tolerancije na bol i nasilje i da puno toga ne koncipiraju kao problematično, a čak i kada ugledaju nasilje na njega ne reaguju adekvatno, jer su tako naučene. Ono što smo mi uočili posmatrajuće žene u našim programima jeste da se devet od deset žena iz Avganistana suočilo sa fizičkim, psihičkim ili seksualnim nasiljem ili da su bile primorane da stupe u brak. Skoro da nismo upoznale avganistansku

devojčicu koja ne poznaje naslje, koja nije trpela neki vid nasilja do svoje 10. godine, a sa nama su tokom meseci izbegličke krize delile iskustva o „ubistvima iz časti“, prisilnim udajama kao i seksu za preživljanje. Ono što smo shvatile jeste činjenica koliko se nasilje relativizovalo i normalizovalo u uslovima izbegličke krize i koliko se malo govorilo o rodno zasnovanom nasilju, a i kad jeste to se smatralo ženskim pitanjem.

„Opasno je, teško i zastrašujuće“

Naučili smo u okviru ove izbegličke krize da je predrasuda da nema žena koje putuju same. Puno takvih smo sreli, jer smo pitali ko su, šta su, odakle su i shvatili da su se putujući same pridruživale grupama kako bi se zaštitile, a u isto vreme ističući da im članovi grupe nisu bližnji i da su time nalazile način da prođu bezbolnije kroz celu situaciju, što nije uvek bilo tako i gde se ispostavilo da je procena bila potpuno pogrešna zbog ucena i pritisaka koje su tom prilikom trpele.

Žene izbeglice s razlogom su zabrinute za svoju sigurnost tokom čitavog putovanja, ali i u samim tranzitnim centrima. Tokom svog putovanja izložene su mnogim rizicima, posebno ukoliko putuju same ili u grupama sa decom.

Situacija u kojoj su se nalaze veoma lako su ih odvodili u položaj zavisnosti od moćnijeg. Žene koje su imale slobodu da pričaju o tome navodile su loša iskustva u gotovo svakoj zemlji kroz koju su prošle – psihičko zlostavljanje, pljačku, primoravanje na seksualne odnose sa krijumčarima, obezbeđenjem ili drugim izbeglicama. Takva iskustva dovele su ih do traumatizacije i dugoročnih posledica.

Grupa od šest žena koje su mesecima putovale same iz Sirije sa decom otvoreno su govorile o seksualnom zlostavljanju koje se dešava tokom putovanja i koje su žene preživljavale kako od strane mafija, krijumčara, tako i drugih izbeglica:

“Bile smo u kampu Idomeni, u Grčkoj, sa još 14.000 izbeglica. Pobegli smo od patnje u Idomeniju zbog problema koje smo tamo imali sa drugim izbeglicama koje su dugo boravile u kampu i pokušale da nas dodiruju na seksualan način. Bila je to užasna situacija.

Napustile smo kamp, i same pešačile dok nismo stigle na makedonsku granicu. Pešačile smo celih 25 dana, i na putu tokom tih 25 dana mafija nas je zaustavila, opljačkala, uzeli su nam sve što smo imale, i pokušali su da nas siluju. Bilo je užasno i jako teško, naročito zbog dece. Zbog svega ovoga, naš savet svim ženama je da ne idu na put same, nego uvek u grupi. Opasno je, teško i zastrašujuće.”

„Previše vas je – ne možete dalje“

Situacija u izbegličkim kampovima takođe je daleko je od idealne, njom su najpogođenije žene usled nedostatka rodno osetljivog pristupa u pogledu obezbeđivanja osnovnih usluga u okviru cenara. Žene sa decom često su primorane da dele prostor sa nepoznatim muškarcima, koriste iste prostorije, kupatila i toalete, što ih dovodi u dodatni strah i izlažu situacijama rizika. Ono što je predstavljalo jednu od najvećih prepreka jeste nepostojanje mentaliteta za odgovor na rodno zasnovano nasilje, kao i uspostavljanje mehanizama i načina na koji će se pristupiti ovom problemu.

U tranzitno-prihvatnom centru u Preševu upoznali smo porodicu iz Iraka, bračni par sa dvoje dece čiji je put trajao tačno tri meseca. Po polasku očekivali su da će do Nemačke stići najkasnije za tri nedelje. Bez obzira na sve prepreke i probleme sa kojima su bili suočeni, bili su raspoloženi i sigurni da će na kraju stići do cilja i obezbediti sebi život daleko od rata, patnje i straha:

“Datum je bio 17. februar 2016. godine. Stigli smo na grčko ostrvo Farmakonisi. Nakon toga, istog dana, policija nas je odvela na ostrvo Leros. Tamo smo ostali 48 sati. Kupili smo zatim karte za brod do Atine, i taj put trajao je osam sati. Nakon toga, odveli su nas na fudbalski stadion koji su pretvorili u kamp, a mi smo ubrzo nastavili put ka granici. Nismo uspeali da uđemo u Makedoniju, jer nas je policija zaustavila i rekli su nam da ne možemo dalje jer je previše izbeglica, i da nam nije dozvoljeno da pređemo granicu. Ignorivali smo policiju i odlučili da nastavimo svoj put. Nakon što smo pokušali još tri puta, odveli su nas nazad u Solun. Tamo smo ostali dva dana, a potom pobjegli taksijem i stigli u Idomeni. Tamo je naša patnja počela, jer je kamp za 2.000 ljudi, a tada nas je bilo 25.000, a svakoga dana dolazilo je još. Policija nam je u jednom trenutku rekla da ukupno ima 35.000 izbeglica.

Grčku smo napustili 5. marta, jer tamo nije bilo dovoljno hrane, ni dovoljno vode, a da biste dobili hranu morali ste da čekate u redu koji je nekada bio dugačak i ceo kilometar. Obzirom na situaciju, neke izbeglice, ne sve, kupovale su hranu izvan kampa, ali skoro svi su brzo ostali bez para, čak i moja porodica. Sve smo kupovali, jer nismo mogli da stignemo na red da dobijemo hranu u kampu, a nije je ni bilo dovoljno.

„Gledao sam kako moje prijatelje stavljaju na teške muke i ubijaju“

Zatvranje granica i ostanak u zemljama koje nisu njihove željene destinacije natarala ih je na ponovno prisećanje horora čiji su očevici bili u svojim zemljama porekla, teškoćama putovanja, kao i na razmišljanja šta će biti njihova budućnost – ostanak u neželjenoj zemlji, deportacija, ili nastavak puta i spajanje sa porodicom. Često su bili suočeni sa ksenofobičnim izjavama i osudama okruženja jer im ljudi nisu verovali na reč od čega su bežali, pravdajući to strahom za sopstvenu budućnost pod parolom - ni za nas nema dovoljno, a kamolim za toliki broj ljudi. To je otvorilo jedno novo polje nerazumevanja njihovog položaja i uopšte realnosti priča izbeglica, a naročito ovih žena. Iako su ih zbog tog nerazumevanja nazivali mnogim pogrđnim imenima, a između ostalog i doživljavali kao ekonomske migrante, time su ih istovremeno obesmišljavali do anonimnosti.

U Prihvatnom centru u Preševu upoznali smo sedamnaestogodišnjeg Ahmeda iz Sirije koji putuje sa ujakom Hasanom i ujom Nur do Nemačke gde ga čekaju otac i brat.

„Put je jako težak i iscrpaljujuć. Mnogi umiru. Imam loša iskustva sa putovanja. U prethodnoj zemlji sam dobio šamar, jer sam zatražio ranac kako bih spakovao stvari i nastavio put. Nismo to zaslužili. Napustio sam zemlju u kojoj sam gledao kako moje prijatelje stavljaju na teške muke i ubijaju“.

„U Makedoniji smo pokušali da stupimo u kontakt sa krijumčarima, ali kako nismo imali dovoljno novca, pitali su da nas dovedu do Srbije u zamenu za seks sa ženama iz grupe. Bili smo prestravljeni, jer su bili naoružani“.

„Morate biti jake“

Još jedna sirijska porodica ugostila nas je u porodičnoj kući UNHCR-a u Preševu gde su proveli noć. Dok je A.R. pisala pismo kojim je htela da pruži podršku svim ženama koje se još uvek nalaze na putu, njen trogodišnji sin je spavao, a suprug pokušavao da se raspita o mogućnostima napuštanja kampa i nastavku puta. Kada je završila pisanje, rekla nam je da se nada da će njena poruka pomoći nekome da nađe snagu da ostvari svoje snove i prevaziđe izazove sa kojima će se suočiti tokom puta.

“Ako želite da krenete na putovanje iz Sirije preko Grčke, Makedonije, Srbije... budite strpljive. Morate biti jake. Puno sam patila zbog svog putovanja, ali sada sam u Srbiji, i stići ću u Nemačku. U Srbiji smo dobili hranu, odeću, i dočekali su nas mnogi dobri ljudi. Nije tako bilo do sad.

Savetujem onima koji ovo čitaju, a koji pokušavaju da pronađu svoj put ka Evropi da budu strpljivi. To je ključ za bolji život. Patićete, ali na kraju ćete shvatiti da su se vaše želje ostvarile.

Molim sve žene da čuvaju svoju decu, i da budu jake zbog njih. Želim vam svima dug i dobar život. Neka je Bog sa vama”.

„Ne dozvolite sebi da postanete umorne, ili izgubite nadu“

Po dolasku u zemlju destinacije, mnogima put koji su prešli deluje manje strašno. Pak pred njima su i dalje veliki koraci – procedure za azil ili dobijanje privremene zaštite, ostanak u centrima za azil ili pronalaženje socijalnih stanova, prevazilaženje jezičkih i komunikacijskih barijera, integracija – pronalaženje zaposlenja, uključivanje u obrazovni sistem, susretanje sa problemima diskriminacije i rasizma, učenje jezika, udaljenost i nedostatak komunikacije sa porodicama u domovini, spore procedure spajanja porodica, potencijalno pogoršanje mentalnog zdravlja, finansijske teškoće, prevazilaženje trauma izazvanih ratom i raseljavanjem, prevladavanje potencijalnih kriza identiteta i osećaja pripadnosti, i dr.

Jedno od pisama stiglo nam je iz Nemačke, nakon što je grupa žena sa decom nastavila put iz Srbiji, gde je nakon zatvaranja granica provela tri meseca. Osvrćući se na iskustva izbeglištva, dvadesettrogodišnja Rima šalju poruku ženama izbeglicama:

“Drage sestre, želim svima koji kao i mi traže život u Evropi da stignu na dobro mesto, gde je ljudima stalo do njih, gde ih grle kao da su im najmiliji, gde će imati hranu, toplu odeću, sklonište, utehu...

Plašili smo se, ali sada se osećamo dobro.

Želim vam svima da nađete azil u Evropi, jer to je način da imate bolji život, budućnost, da pronađete sigurnost.

Imajte strpljenja. Ne dozvolite sebi da postanete umorne, ili izgubite nadu. Dugo ćete hodati. Puno ćete patiti. Vodite računa o svojoj deci, pobrinite se da im bude toplo, čuvajte ih, neka uvek budu uz vas. Ovo putovanje je teško, ali Bog će vam pomoći da ga savladate. Verujte u Božiji rad, i On će vas voditi.

Ima dobrih ljudi u Srbiji, mnogo boljih nego u ostalim zemljama kroz koje smo prošli. Nećete zažaliti ako ih upoznate, učiniće da se osećate dobro, i pomoći će vam koliko god mogu.

Želim vam da dobijete azil tamo gde želite.

Želim vama, i svima nama, sve najbolje”.

Kako adaptirati postojeći sistem na novonastale potrebe?

Od početka 2016. godine, porastao je procenat žena i dece izbeglica, stoga i hitna potreba za unapređivanjem kvaliteta i dostupnosti usluga i servisa na izbegličkoj ruti adaptiranih za ove grupe. Zatvaranje granica smanjilo je priliv izbeglica, ali znatno dalo maha i doprinelo procvatu krijumčarenja, povećalo rizike od nasilja, eksploatacije i trgovine ljudima, kako u tranzitu, tako i u okviru samih centara za izbeglice.

Kako bi bio pružen sveobuhvatan odgovor na novonastalu situaciju, sistem mora biti unapređen i prilagođen praćenju i zadovoljavanju potreba najranjivijih među izbegličkom populacijom, što bi podrazumevalo polazak od razumevanja situacije u zemljama porekla – kulturološke, verske, tradicionalne i religijske aspekte, položaj žena, rodne uloge u društvu, kao očekivane norme ponašanja koje ih prate. Na taj način, adekvatno kvalifikovano i senzibilisano osoblje za rad na terenu – psiholozi, socijalni radnici, kulturni medijatori, voditelji slučaja, zdravstveni radnici, stručnjaci iz oblasti rodno zasnovanog nasilja i zaštite žrtava trgovine ljudima – moći će da ispituju potrebe korisnika, razviju individualne planove za podršku i pomoć najranjivijima i upute na uspostavljene mehanizme, usluge i programe organizacija/institucija.

Setovani programi i usluge državnih institucija, organizacija civilnog sektora, prihvatnih centara i izbegličkih kampova moraju biti prilagođene korisnicima, uzimajući u obzir važnost uspostavljanja rodnoosetljivog, nediskriminatornog i holističkog programa podrške i pomoći ženama izbeglicama i tražiteljicama azila, u cilju ostvarivanja njihovih prava, zadovoljavanja potreba i garantovanja sigurnosti i bezbednosti.

Iskustva u radu pokazala su nedostatak „women only“ prostora koji će biti dostupan i ženama u kontekstu odvojenog od dece i ostvarenosti u ulozi majke. Takav prostor treba da bude praćen programskim sadržajima za žene, distribucijom NFIs za žene na kulturno osetljiv način, mogućnošću uspostavljanja poverenja između korisnika i stručnih radnika, koji će akterima koji se bave zaštitom najranjivijih omogućiti identifikaciju i upućivanje osoba koje su preživele nasilje, eksploataciju ili imali iskustvo trgovine ljudima na adekvatne programe i postojeće servise sistema ili organizacija civilnog društva.

Kako bi osobe prepoznate kao žrtve nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja ili trgovine ljudima u okviru izbegličke populacije bile na adekvatan način zbrinute potrebno je uspostaviti saradnju koja će uključiti sve relevantne aktere koji pružaju direktnu podršku i zaštitu najugroženijima. Hitno je potrebno ojačati koordinisane akcije na programima zaštite, obezbiti neposredne i prioritetne usluge, uspostaviti funkcionalne sisteme i mehanizme nacionalnog i transnacionalnog upućivanja žrtava nasilja, eksploatacije i trgovine ljudima prepoznatih u okviru izbegličke populacije.

U svim segmentima asistencije važno je pobrinuti se da osoba koja koristi programe i usluge bude u potpunosti uključena i učestvuje u svim koracima koji se preduzimaju u vođenju njenog slučaja uz komunikaciju na njenom maternjem jeziku.

Od velike važnosti bilo bi i povećanje broja žena profesionalki u svim sektorima i institucijama i organizacijama civilnog društva koje su uključene u rad sa izbeglicama kako bi rodni i kulturološki aspekti bili ispoštovani prilikom pružanja pomoći.

Potrebno je izgraditi zasebna privremena skloništa za žrtve rodno zasnovanog nasilja i trgovine ljudima koje su prepoznate u okviru izbegličke populacije, koji se nalaze u tranzitu ili pak nameravaju zatražiti azil u RS.

Ono što je evidentno jeste da se broj osoba koje se prepoznaju kao žrtve rodno zasnovanog nasilja povećao, što se direktno odrazilo i na povećanje smeštajnih kapaciteta NVO Atine. Povećan je broj prijavi i intervencija od strane NVO Atina – reagovanja na pozive drugih organizacija civilnog sektora i međunarodnih organizacija, kao i utvrđivanja i detektovanja slučajeva rodno zasnovanog nasilja.

Može se zaključiti da položaj žena u odnosu na muškarce u okviru izbegličke krize je drugačiji, teži i kompleksniji. Uloga majke se ne gubi ni u ovoj krizi, čak je intenzivnija i pojačanja u odnosu na preuzimanje brige o detetu. U Srbiji ne postoji mentalitet za GBV responding. Mehanizam koji je trenutno na snazi i način na koji je postavljen ne odgovara realnim stanjima i ne uspeva da na njih adekvatno odgovori.

S tim u vezi postavlja se mnoštvo pitanja, od kojih je pitanje planiranja porodice samo jedno od mnogih koje je navelo na razmišljanje članice mobilnih timova NVO Atina – da li žene izbeglice uopšte učestvuju u odlučivanju ili se samo povinuju društvenim normama i željama drugih? Prema njihovim rečima najčešći izazov vezan za planiranje porodice jeste trudnoća koja se desi tokom putovanja koja na kraju dovede do niza drugih problema usred neadekvatne podrške i uslova da se iznese do kraja.

Još jedan od velikih nedostataka je i nepostojanje mehanizma upućivanja za žrtve rodno zasnovanog nasilja među izbegličkom populacijom, usaglašavanje i koordinisana akcija svih aktera na terenu u vezi sa ovim. Odsustvo referalnog mehanizma za žrtve rodno zasnovanog nasilja i standardnih operativnih procedura za rodno zasnovano nasilje dovodi do neprepoznavanja ovih slučajeva u većoj meri, pa statistike ne prikazuju na realan način zastupljenost problematike.

Iskustva pokazuju da nema preventivnog delovanja, već se čeka da žene izbeglice postanu žrtve rodno zasnovanog ili drugog oblika nasilja. Jasni faktori rizika nisu dovoljni da se preduzmu mere zaštite, već se čeka da se nasilje kao takvo dogodi, te je reakcija reaktivna, a ne proaktivna.

Evidentno je da ne postoji ženska perspektiva ove izbegličke krize, te svakako devojčice i žene nisu u njenom fokusu. Kada se priča o ženama u izbegličkoj krizi uvek se naglašavaju njihove slabosti, a ne snage. Primetno je i da su porasli stereotipi prema izbeglicama u društvu usled učestalosti korišćenja termina na kojima se insistira i koji su neretko praćeni i ksenofobičnim ispadima (potencijalni teroristi, ekonomski migranti i sl.)

Struktura i dinamika porodice se menja dok je ona u pokretu, stoga je važno da se teret promene ne oslanja samo na žena, kako je to najčešće bivalo od početka 2016. godine. Jedna od ključnih potreba jeste i uvećanje značaja i unapređivanje efikasnosti procesa spajanja porodice. Procedura mora posebno prepoznavati ranjivost određenih kategorija i na taj način u najkraćem roku odgovoriti na njihovu potrebu.

Ovaj izveštaj pripremile su članice mobilnih timova NVO Atina na osnovu višemesečnog rada na pružanju direktne pomoći i podrške ženama izbeglicama.

Od početka rada na terenu mobilni timovi NVO Atina stupili su u kontakt i asistirali preko 35000 žena.

Za NVO Atina, Zorana Parezanović i Jelena Hrnjak, 2016